

Information, propaganda och desinformation

av Lars Wedin

TITEL:

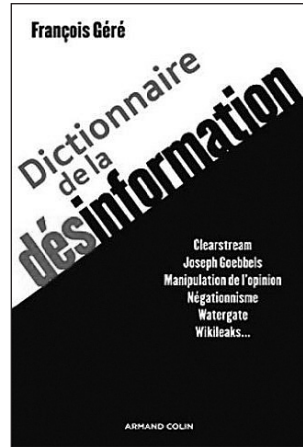
Dictionnaire de la désinformation

FÖRFATTARE:

François Géré.

FÖRLAG

Armand Colin, 2011

FÖRMÅGAN ATT HANTERA och sprida information innebär inte bara ökad spridning av kunskap utan också allt större möjligheter att förvanska denna. Kriget förändras genom informationsteknologin men denna möjliggör också nya former av krigföring. I dagens och morgondagens informations-samhälle blir det allt viktigare att förstå hur information kan manipuleras.

Uppslagsböcker i skilda ämnen är en vanlig litteraturform i Frankrike; det finns bland annat två utmärkta i ämnet strategi. Nu har François Géré, direktör för IFAS¹ och innehavare av "Castex-stolen" i cyberstrategi vid IHEDN², skrivit en uppslagsbok om desinformation, inklusive propaganda i olika former. Medier, ideologi och organiserat våld (krig, gerilla, terrorism) utgör de huvudsakliga perspektiv som desinformationen diskuteras utifrån³.

Det är inte fråga om en uppslagsbok i betydelsen lexikon utan en djupsinnig och omfattande diskussion om olika aspekter på information och dess utnyttjande för olika syften.

Bokens första hundra sidor ger den teoretiska bakgrunden. De utgör en filosofisk,

historisk och praktisk diskussion om desinformation, information, propaganda och vilseledning.

För demokratiska stater är det i praktiken omöjligt att genomföra militära operationer utan stöd från den allmänna opinionen. Information, propaganda och desinformation blir därför strategiskt viktiga instrument. Men dessa aktiviteter spelar också viktiga roller i det inrikespolitiska och ekonomiska livet; inte minst i en tid när praktiskt taget "alla" själva kan skapa och hämta information via webben och "alla" är "alltid" uppkopplade. "Alla" kan emellertid inte hantera de nya medierna – eller inte ens läsa. Härmed skapas kanske en ny under- respektive överklass vars gräns går i förmågan att förstå och utnyttja informationsteknologin.

Desinformation kan inte förstås utan att förstå vad information är och/eller syftar till. Information kan aldrig vara helt objektiv; den är alltid en produkt vars "tillverkning" kan variera i hög grad. Det är exempelvis skillnad mellan att söka sanning och att utnyttja "sanning" för politiska syften. Propaganda är en form av information som

syftar till att få en individ eller en grupp att omfatta vissa ståndpunkter, antingen genom att göra denna attraktiv och positiv, eller genom att skrämja mottagaren från att kritisera eller ifrågasätta. Mot denna bakgrund definierar Géré desinformation som information syftande till att vilseleda mottagarens omdöme och därmed påverka hans beslut och handlingar. Författaren skiljer här på två processer. Den ena utnyttjar verkliga men förvanskade fakta medan den andra skapar helt förfälskade företeelser, som sedan utnyttjas. Den rent militära delen av desinformation kallas vilseledning.

Med denna bakgrund, som här skildrats ytterligt översiktligt, är läsaren rustad att gå genom själva uppslagsverket. Detta omfattar ungefär tre hundra uppslagsord, som i de flesta fall innehåller en liten uppsats med hänvisningar till historien och/eller litteraturen.

Uppslagsorden är grovt sett av tre olika slag. För det första ”tekniska” aspekter: vad menas med begrepp som hjärntvätt, infiltration, manipulering eller slogan? För det andra personer som har spelat en viktig roll i sammanhanget som Randolph Hearst (1863–1951), tidningsmagnaten som manipulerade fram det spansk-amerikanska kriget, Leni Riefenstahl (1902–2003), nazisternas filmregissör, eller John Henry Bevan (1894–1978), ansvarig för vilseledningsoperationer hos Churchill under andra

världskriget. Den sista kategorin utgörs av historiska exempel som Zimmermann-telegrammet under första världskriget, de ”tusen kullarnas radio” i Rwanda eller affären WikiLeaks.

Varje uppslagsord ger upphov till en kortare eller längre essä, där många exempel också tas från litteratur och film.

Sammantaget formar sig boken till en bred skildring av information, vilseledning och desinformation genom, i första hand den moderna, historien. Förutom en angenäm och intressant läsning erhålls en viss förmåga att förstå hur desinformation fungerar. Det senare inte minst viktigt med tanke på att vi i Sverige är utsatta för en desinformationskampanj mot vår konstitution – kampanjen mot kungen – och en mot vårt försvar – konspirationsteorin avseende ubåtskränkningarna.

Recensenten är kommandör och ledamot av KKrVA.

Noter

1. Institut Français d'Analyse Stratégique.
2. Institut des Hautes Études de Défense Nationale, motsv. vår ”gamla” försvarshögskola.
3. Alla begrepp har översatts från franskan av recensenten.